

İLKÖĞRETİM İKİNCİ DEVRE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN MUZAFFER İZGÜ'NÜN ÖKKEŞ HİKÂYE SERİSİNİN İNCELENMESİ

Examine Ökkeş Story Series of Muzaffer İzgü's to Teach Grammar for Second Degree of Primary School

Mehmet ULUCAN¹ Hanifi ŞEKERCİ²

ÖZET

Dil, üzerinde her ne zaman çalışılırsa farklı yönleri keşfedilen bir varlıktır. Dil bilgisi, dilin kurallarını kapsar. Dil bilgisi öğretimi, bireylerin dilin kurallarını bilip bu kuralları, konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerilerinde kullanmak suretiyle üstün bir anlayış ve söyleyiş özelliği/güzelliği kazanımıyla ilgilidir. Öğrenci düzeyine uygun metinlerle gerçekleştirilecek dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin konuya ilgisini arttırabilir ve dil bilgisine karşı ön yargının önü kesilebilir.

Çalışmada Muzaffer İzgü'nün Ökkeş hikâye serisinde bulunan *Ökkeş Lunaparkta*, *Ökkeş Balık Avında*, *Ökkeş Dolmuşçu*, *Ökkeş Bahçıvan*, *Ökkeş Kapıcı*, *Ökkeş Maçta* adlı hikâyeleri, ilköğretim 4. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretiminde hâl ekleri, eş anlamlı ve eş sesli kelimelerin öğretimi açısından incelenmiştir. Bu metinlerdeki cümle ve pasajlardan okullara yardımcı materyal, ders kitabı, çalışma kâğıtları ve dil bilgisi etkinlikleri hazırlayanlar yararlanabilirler.

Anahtar Kelimeler: Dil bilgisi, Dil bilgisi öğretimi, Muzaffer İzgü'nün Ökkeş hikâye serisi.

ABSTRACT

Language is such living think that whenever you study on it you can explore different dimensions of it. Grammar includes rules of the language. Teaching grammar is related with people's acquisition of rules of the language and using them in speaking, listening, reading and writing skills, which gives them a high conception and speaking quality/beauty. Grammar teaching, applied via suitable texts for students' level, may increase students' interest in subject matter and prevent their prejudice against grammar.

In this study, "Ökkeş" story series, written by Muzaffer İzgü, including *Ökkeş Lunaparkta*, *Ökkeş Balık Avında*, *Ökkeş Dolmuşçu*, *Ökkeş Bahçıvan*, *Ökkeş Kapıcı*, *Ökkeş Maçta* have been examined in terms of teaching synonyms words of same voice, situations attachments in primary 4th grade Turkish grammar lesson. The ones, who prepare contributory materials for schools, course books, worksheets and grammar activities, can make use of the sentences and passages in *Ökkeş* story series.

Key Words: Grammar, grammar teaching, Muzaffer İzgü's *Ökkeş* story series.

1. GİRİŞ

Dil, kendine özgü kuralları olan, insanlar arasında iletişimi sağlayan, sürekli gelişen ve değişen, milletleri bir arada tutan ve kültürel mirasın nesilden nesile aktarılmasını sağlayan canlı bir varlıktır. Bununla birlikte dilin tam manasıyla tanımını yapabilmek oldukça güçtür. Çünkü dil her incelendiğinde farklı bir yönüyle ortaya çıkmaktadır. "Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O, gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdaki ayrı

¹ Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, ulucanmho23@gmail.com

² Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, hanifi23@hotmail.com

düşünülmecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur” (Aksan; 1995, 11).

Dil bilgisi, günlük yaşamda insanlar arasında iletişimin doğru ve etkili bir şekilde gerçekleşmesine, anlamların doğru olarak ifade edilmesine imkân tanır. Dilin etkili ve verimli olarak kullanılması için insanların kendi dillerinin zenginliklerini, güzelliklerini ve kurallarını iyi bilmesi ve bu kuralları etkin bir şekilde kullanması gerekmektedir.

“Dil bilgisi öğretimi; sesleri, kelimeleri, cümleleri kapsar, daha doğru ve kusursuz düşünmemize yardımcı olur. Trafikte akışın kolay ve hızlı sağlanabilmesi için trafik kurallarına ihtiyaç olduğu gibi yazılı ve sözlü anlatımda da etkili ve güzel konuşmanın en önemli unsuru dilin kurallarına göre hareket etmektir” (Ünalın; 2006, 119). İnsanların dillerini doğru kullanması ve bu şekilde günlük yaşamda iletişimin etkili gerçekleşmesi için dil bilgisi öğretiminin doğru ve verimli olarak gerçekleşmesi gerekir.

Bireylerin kendi dillerinin kurallarını, doğru bir şekilde kullanabilmeleri ancak dil bilgisi öğretiminin doğru gerçekleştirilmesine bağlıdır. “Dil bilgisi konuları ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları arasında bir ilişki olmalıdır. Kuşkusuz, öğrenciler kendi ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren çalışmalarla dil bilgisi dersini sever ve dil bilgisi konularını kendileri için yararlı bir hâle getirebilirler”(Sağır; 2002, 26). “Doğru konuşmak, doğru yazmak, doğru anlamak ancak dil bilgisi etkinlikleri ile sağlanabilir. Dil bilgisel kurallar sıralanarak, ezberletilerek değil her bir dil bilgisel biçim biriminin işlevi sezdirilerek, anlama katkısı kavratılarak hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilir hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur” (Özbay; 2007, 140).

Dil bilgisi, dilin yapısı, kuralları ve işleyişini kapsar. “Dolayısıyla dilden ayrı bir birim gibi düşünülmemelidir. İlköğretim 1-5. sınıf öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alındığında, dile ilişkin kuralları aktarmak yerine onların dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu becerilerini geliştirmelerine olanak sağlanmalıdır. Bu düşünceden hareketle dil bilgisi, programda ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamış, diğer alanlar içerisine dağıtılmıştır” (MEB; 2009, 18). “Yapılandırmacı dil yaklaşımına göre dil bilgisi öğretiminin amacı, dil becerileri iletişim, anlama, etkileşim, işlevsellik, kavramları geliştirme ve zihinsel becerileri geliştirme olarak ele alınmaktadır. Bu dil bilgisi öğretimi amaç olarak değil çeşitli becerileri geliştirmek için bir araç olarak ele alınmaktadır” (Güneş; 2007, 15).

Yeni ilköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak geliştirilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenciler öğrenme-öğretme sürecinde aktif olarak yer almaktadırlar (Açıkgöz; 2008). Dil bilgisi öğretiminin metne dayalı olarak gerçekleştirilmesi, dil bilgisi öğretimi daha etkili ve verimli hâle getirmektedir. İlköğretim 4. sınıf dil bilgisi öğretiminde dil bilgisi öğretiminin çıkış noktası öğrencilerin düzeyine uygun olan hikâyelerde bulunan pasajlar ve cümleler olabilir. Bu çalışmada ilköğretim 4. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretiminde öğrenci düzeyine uygun hikâyelerdeki cümle ve pasajların dil bilgisi öğretimi etkinliklerinde kullanılabilmesi tespit edilmiştir.

2. AMAÇ

2.1. Araştırmanın Amacı

İlköğretim 4. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin düzeylerine uygun olan hikâyelerden cümle ve pasajların dil bilgisi öğretimi bakımından kullanımları.

2.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

İlköğretim 4. sınıf yazma-öğrenme alanındaki “yazılarında kelime türlerini işlevine uygun kullanır” kazanımında yer alan ad durum eklerinin öğretimi, okuma öğrenme alanındaki “kelimelerin

eş ve zıt anlamlarını bulur” kazanımında yer alan eş anlamlı kelimelerin öğretimi ve “eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder” kazanımı ile sınırlıdır. Bununla birlikte araştırmanın sınırlılığını, Muzaffer İzgü’nün Ökkeş hikâye serisindeki *Ökkeş Lunaparkta*, *Ökkeş Balık Avında*, *Ökkeş Dolmuşçu*, *Ökkeş Bahçıvan*, *Ökkeş Kapıcı*, *Ökkeş Maçta* adlı hikâye kitapları oluşturmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu araştırmada veriler nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. “Doküman incelemesi, hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek; 2008,187). Veriler toplanırken çalışma grubunda belirtilen hikâye kitapları doküman incelemesi tekniğine bağlı olarak incelenmiştir. Bunun için ilk olarak ilköğretim 4. sınıf Türkçe programı ve dil bilgisi konularının nasıl verileceğine dair açıklamalar incelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışma grubunda bulunan hikâye kitaplarında yer alan cümle ve pasajlar, ilköğretim 4. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretimi etkinliklerinde kullanımı açısından incelenmiştir. Hâl eklerinin öğretiminde, eş sesli ve eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümle ve pasajlar tespit edilmiştir.

4.1. Hâl Eklerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Pasajlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Durum/hâl ekleri çoğu zaman ismi isme, çoğu zaman ise fiile bağlayan eklerdir. Bu ekler, esas itibarıyla isimlerle fiiller arasında münasebet kuran eklerdir. İsimler, fiiller ve diğer kelimeler karşısında çeşitli hâllerde bulunur. İsmi kullanılırken içinde bulunduğu çeşitli hâllere ismin hâlleri denir (Ergin; 2007, 264). Ergin’e göre ismin dokuz hâl eki vardır. Ancak ilköğretim 4. sınıf Türkçe dersi programında ismin beş hâlinin öğretimi esas alınmaktadır. Bu hâller; yalın hâl, işaret (yapma) hâli, yönelme (yaklaşma) hâli, bulunma hâli ve ayrılma (uzaklaşma) hâlidir.

- 1. Yalın Hâl:** İsmi başka kelimelere bağlı olmadığını gösteren hâldir.
- 2. İşaret (Yapma) Hâli:** İsmi geçişli bir fiilin tesiri altında bulunduğunu gösteren hâldir.
- 3. Yaklaşma Hâli:** İsmi kendisine yaklaşma ifade eden fiillere bağlanmak için giriştiği hâldir.
- 4. Bulunma Hâli:** İsmi kendisinde bulunma ifade eden fiillerle münasebette olduğunu gösteren hâldir.
- 5. Ayrılma (uzaklaşma) Hâli:** İsmi kendisi ile uzaklaşma ifade eden fiillerle münasebetini gösteren hâldir (Ergin; 2007, 266).

İlköğretim 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında yazma-öğrenme alanına yönelik kazanımlar arasında “yazılarında kelime türlerini işlevine uygun kullanır” kazanımı başlığı altında isim durum eklerinin öğretiminin yapılması gerektiği belirtilmekte, ders kitapları ve yardımcı kaynaklarda hâl eklerinin öğretimi ile ilgili etkinlikler bulunmaktadır. Hâl eklerinin öğretiminde öğretmenler, çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan hikâyelerden, bu hikâyelerdeki pasajlardan ve cümlelerden yararlanabilecekleri gibi ders kitapları ve yardımcı kaynaklar hazırlayan yazarlar da bu ürünlerden yararlanabilirler. Dil bilgisi öğretiminin metne dayalı olarak yapılması ve öğrencilerin kendi dünyalarını bulabileceği türlerden yararlanması dil bilgisi öğretiminin işlevsel hâle gelmesinde oldukça önemli etkenlerdendir. Sınıf öğretmenleri, hazırlayacakları çalışma yapraklarında veya derslerde yürütecekleri dil bilgisi ile ilgili etkinliklerde hâl eklerinin öğretimi esnasında Ökkeş hikâye serisinden yararlanabilirler. Bu hikâyelerde bulunan cümle ve pasajlarda hâl eklerinin kullanıldığı tespit edilmiş ve öğretmenler tarafından dil bilgisi etkinliklerinde kullanılabileceği görülmüştür.

Aşağıda hâl eklerinin öğretiminde kullanılabilecek örnek pasajlar verilmiştir. Öğretmenler, bu pasajları okuma etkinliklerinde örnek okuma yöntemi ile okurken hâl eklerinin bulunduğu kelimeleri vurgulu okuyup bunlara dikkat çektikten sonra sezdirme yoluyla hâl eklerini öğretebilirler. Bunun yanında öğretmenler, okuma etkinliklerinde bu pasajlardan yararlanabilir veya yazma etkinliklerinde kelimelerde bulunan hâl ekleri silinip uygun eklerin hangi kelimelere gelebileceği ile ilgili etkinlikler yapabilirler. Ayrıca bu pasajlar, hikâyelerden alındığı için dil bilgisi öğretimi için uyarlanabilecek drama çalışmalarında da rahatlıkla kullanılabilirler.

Bu etkinlikler sayesinde dil bilgisi öğretiminde öğrenciler, yapılandırmacı yaklaşımın gereği olarak derslerde aktif duruma geçer ve dil bilgisi öğretimi de işlevsel bir nitelik taşımış/kazanmış olur. Aşağıda Ökkeş hikâye serisinden alınmış hâl eklerinin öğretiminde kullanılabilecek cümle ve pasajlar bulunmaktadır.

4.1.1. **Ökkeş Kapıcı Adlı Hikâyede Hâl Eklerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Pasajlar**

Ökkeş Kapıcı adlı hikâyede hâl eklerinin öğretiminde kullanılabilecek pasajlar aşağıda paragraflar hâlinde verilmiştir.

Dayısı parayı ödedikten sonra dışarıya çıktılar. Bu kez Ökkeş'i farklı bir yoldan götürdü. Uzun bir caddeye çıktılar. Geniş yolda arabalar, son hızla gidip geliyorlar, Ökkeş bu arabaların ardından şaşkınlıkla bakıyordu. Dayısının içi rahattı. Bu yolda kaldırımlarda insan azdı. Ökkeş kimseye çarpmazdı. Böylece kabaklar, salatalıklar yere saçılmazdı. Çünkü Ökkeş, aşçının kapısından çıkarılmaz sepeti almak için direnmiş; Dayım dayım ben götüreyim sepeti demişti. (Ökkeş Kapıcı, 45)

Önlerinden giden arabaların kırmızı ışıkları çok uzaklarda yanar döner böceklere benziyordu. Dönemeçlerde ileriden bir arabanın geldiği ışığından belli oluyordu. Işıklar ok gibi dağlara yayılıyor, o zaman şoför arabayı yavaşlatarak karşıdan gelen aracın dönemeçten çıkmasını bekliyordu. (Ökkeş Kapıcı, 64)

Kuyu kazmak gerçekten zor işti. İnsan günlerce çalışır, çift kovaıyla kuyudan toprağı çeker, yorulur, didinir, ama derine indikçe bakılır ki, ne bir çakıl parçası ne de bir ıslaklık... insan umutla birkaç gün daha kazar. Her kürekte, her kazmada toprağı avuçla, içinde çakıl taşları arar. Çakıl taşları çıkmaya başladı mıydı, artık yanlardan kuyunun içine su sızmaya başlar. Ama çakıl taşlarına rastlanmayınca, kazmayı bir kez daha bir kez daha vurur. Kazma bir yana düşer, kendi bir yana... (Ökkeş Kapıcı, 78)

Ama bir de çakıllar çıkıp, yanlardan sular sızmaya başlayınca, yukarıya muştuyu ulaştırır. Muştuyu ulaştırmasına da gerek yok, yukarıda çıkırdığı döndüren, aşağıdan gelen kovaya hep umutla bakar. İster ki kovanın üzerinde çakıl taşları, tamam az sonra aşağıda su hazırdır. (Ökkeş Kapıcı, 78)

4.1.2. **Ökkeş Balık Avında Adlı Hikâyede Hâl Eklerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Pasajlar**

Ökkeş Balık Avında adlı hikâyede hâl eklerinin öğretiminde kullanılabilecek pasajlar aşağıda paragraflar hâlinde verilmiştir.

Ökkeş, pekmez sözünü duyunca babasından önce koşup geldi eve. Hemen küçük çanağı aldı, kaşıkla küpten beş kaşık pekmez çıkardı. Ocağın başına giderek, ocağın üzerindeki ekmeklikten kocaman bir ekmek parçası kopardı. Ekmeği pekmeze banıp yemeye başladı. (Ökkeş Balık Avında, 9)

Denizden çıkıyor, bu kez bir tahta parçasını dalgaların arasına bırakıyor, onu seyrediyordu. Babasıyla ara sıra çıkıyordu balığa ama çok uzakları hiç bilmiyordu. Örneğin şu denizle gökyüzünün birleştiği yerde acaba hangi kentler vardı? Orada da kendi gibi çocuklar var mıydı? (Ökkeş Balık Avında, 18)

Baba geceyi düşünüyordu. Fırtına dinmedikten sonra **buradan** bir yere kimildayamazlardı. Hemen onca fırtınadan sonra kim bilir sandalın onardıkları yeri kim bilir ne olmuştu? Burada sandalı bir daha gözden geçirmek, havanın düzelmesini beklemek **ondan** sonra denize açılmak gerekliydi. (Ökkeş Balık Avında, 80)

4.1.3. Ökkeş Dolmuşçu Adlı Hikâyede Hâl Eklerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Pasajlar

Ökkeş Dolmuşçu adlı hikâyede hâl eklerinin öğretiminde kullanılabilecek pasajlar aşağıda paragraflar hâlinde verilmiştir.

Köy alanında çocuklar arabadan iniyorlar. Ökkeş babasının yanına gidiyor. Babası oradakilere hep Ökkeş'i anlatıyor... (Ökkeş Dolmuşçu, 46)

Bir araba gelmişti, benzin deposunu onaracaktı ustam. Ben de depoyu söküyordum, birden musluğu açıldı, kulağıma benzin kaçtı. O anda sandım ki üzerimdeki araba, kaldırıcının üzerinden kaymış, sanki üzerime çökmüştü. Birden arabanın altından fırladım, koşmaya başladım. (Ökkeş Dolmuşçu, 59)

Ökkeş, bu arkadaş yanımda oturup bir kaza yaptıracak, oradan başka biri gelsin buraya, bu arkadaş geçsin oraya... Adamla bir kısa boylu adam yer değiştirdiler. Ama bu kez arkadan başladı arabayı ve Hilmi Abi'yi yönetmeye. (Ökkeş Dolmuşçu, 72)

4.1.4. Ökkeş Lunaparkta Adlı Hikâyede Hâl Eklerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Pasajlar

Ökkeş Lunaparkta adlı hikâyede hâl eklerinin öğretiminde kullanılabilecek pasajlar aşağıda paragraflar hâlinde verilmiştir.

Oğlum hiç buradan oraya su götürülür mü?

Ben götürürüm buba... sen heç karışma, ben nah şu destiyi sırtıma furdum mu nerede susadık elimde bir tas, doldurur içeriz. (Ökkeş Lunaparkta, 26)

Sonunda görenler şoföre durması için işaret ettiler. Şoför durdu arabadan çıktı.

Allah Allah dedi, kim bağlamış yahu bu eşeği benim arabanın arkasına? Ben de aynada eşeği görüyorum. Sanıyordum ki eşek benimle yarışa çıkmış onun için gaza basıyorum. (Ökkeş Lunaparkta, 56)

Ama bir keresinde cebinden çıkardığı yumurtayı adamın avucuna atayım derken dazlak kafasına atmasın mı? (Ökkeş Lunaparkta, 65)

Nine üç beş gün içerisinde iyi oldu. Onuncu gün yatağından kalktı. Artık avluya, kendi kapılarının önüne bir minder atıyor, oturuyordu. Avluda oturan küçük çocukları izliyordu. (Ökkeş Maçta, 21)

Sonra oradan yukarıya, bendin üzerine çıktılar. Boydan boya sanki rıhtımış gibi uzanan bentte bisiklet yağ gibi kayıyordu. Birkaç kez bu bendin üzerinde gidip geldiler. Sonra ilerideki ağaçların altına gittiler. Ağaçların beri yanında bir çayırılık vardı. Hasan Ökkeş'e bisiklete binmeyi burada öğretecekti. (Ökkeş Maçta, 35)

Dizinin altından bir kan ayaklarına doğru akıyordu. İlk şaşkınlık geçtikten sonra, şoför Selim, hemen Hasan'ı arabasına aldı ve hastaneye götürdü. Ökkeş çok şaşkındı. Ne yapacağını bilmiyordu. Taksinin ardında elinde bir bezle bakakalmıştı. (Ökkeş Maçta, 57)

4.2. Eş Anlamlı ve Eş Sesli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümle ve Pasajlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Eş anlamlılık: Ses ve biçim olarak farklı olup, yakın anlamlara karşılık gelen kelimeler arasında eş anlamlılık bağı vardır. Eş anlamlı ya da yakın anlamlı diye bilinen iki kelime uzun bir süreçten sonra birbirine yaklaşmıştır. Eş seslilik: Aynı seslerle aynı yazılışta olup tamamen farklı anlamlara karşılık gelen kelimeler arasındaki bağıdır” (Kaya; 2006, 191). Eş anlamlılık ve eş seslilik isimler ile isimler arasında görülebileceği gibi isimler ve fiiller arasında da görülebilir.

Türkçede anlatıma zenginlik kazandırmak amacıyla özellikle şiirlerde eş anlamlı ve eş sesli kelimelere yer verilmektedir. Bu durum, Türkçenin anlatım ve anlam yönünden zengin bir dil olduğunun göstergesidir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe dersi programında okuma öğrenme alanında yer alan “kelimelerin eş ve zıt anlamlarını bulur” kazanımındaki eş anlamlı kelimelerin öğretimini gerçekleştirmek ve “eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder” kazanımlarına ulaşabilmek amacıyla öğrencilerin düzeyine uygun olan hikâyelerden yararlanılabilir. Çalışma grubunda yer alan hikâyelerde eş sesli ve eş anlamlı kelimelerin sıkça yer aldığı cümleler tespit edilmiş ve bu kelimelerin yer aldığı cümlelerin dil bilgisi etkinliklerinde kullanılabileceği görülmüştür. Çalışma grubunda eş sesli ve eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler şunlardır:

4.2.1 Ökkeş Kapıcı Adlı Hikâyede Eş Anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Kapıcı adlı hikâyede eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*İn oğlum gece **vakti** (vakit) düşersin duttan. (Ökkeş Kapıcı, 8)*

*İnsan her istediği şeyi, her **zaman** rüyasında göremez ki. (Ökkeş Kapıcı, 6)*

*Kocaman **kenti** (kent), dükkânları, kendi kendine yürüyen merdivenleri, asansörleri, otobüsleri anlatıyor, bitiremiyordu. (Ökkeş Kapıcı, 5)*

*Hani biliyon mu, beni **şehere** (şehir), lunaparka götürmüştün ya. (Ökkeş Kapıcı, 13)*

*Kara tavuk, **kafasını** (kafa) içine çekiyor, **başını** (baş) yan tarafa çeviriyor... (Ökkeş Kapıcı, 17)*

*Hele dayısının bu iki küçücük bardak çay için verdiği parayı görünce Ökkeş'in aklı **başından** gitti. (Ökkeş Kapıcı, 48)*

*Yok canım bu apartmandaki her **eve daire** denir. (Ökkeş Kapıcı, 75)*

*Benzin istasyonları **allı** (al), yeşilli ışıkları şimdiden yakmışlardı. (Ökkeş Kapıcı, 63)*

*Önlerinde giden arabaların **kırmızı** ışıkları çok uzaklarda yanar döner böceklere benziyordu. (Ökkeş Kapıcı, 64)*

*Dayımı **yitirdim** emmi. (Ökkeş Kapıcı, 105)*

*Dayım da mı **kayboldu**? (Ökkeş Kapıcı, 108)*

*Ökkeş, alcakaralıkta **yel** gibi uçtu tozlu köy yollarından. (Ökkeş Kapıcı, 15)*

*Ökkeş gömleğinin iki düğmesini çözmüş, göğsünü **rüzgara** (rüzgar) vermişti. (Ökkeş Kapıcı, 56)*

4.2.1.1. Ökkeş Kapıcı Adlı Hikâyede Eş Sesli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Kapıcı adlı hikâyede eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*Ökkeş **dallardan** sıyrılıp kurtulurken kendi kendine bir tamam türküsü tutturdu. (Ökkeş Kapıcı, 7)*

Ökkeş bohçasına sıkı sıkı sarıldı, az sonra uykuya **daldı**. (Ökkeş Kapıcı, 15)

Oğlum acele etme dayını **aç** bırakacaksın. (Ökkeş Kapıcı, 13)

Babasının konusu **açılınca** üzülüyordu, ama elinde ne gelirdi? (Ökkeş Kapıcı, 20)

Ökkeş köyün cipine ancak bir kez **binmişti**. (Ökkeş Kapıcı, 14)

Vapur dedikleri şey, belik yüz tane, **bin** tane sandal büyüklüğündeydi. (Ökkeş Kapıcı, 22)

Oysaki kendi köy yollarından kışın arabalar birkaç **çayın** içinden yüze yüze geçerlerdi. (Ökkeş Kapıcı, 32)

Hele dayısının bu iki bardak **çay** için verdiği parayı görünce, Ökkeş'in aklı başından gitti. (Ökkeş Kapıcı, 48)

Akşam belki yağmur **yağar** dam delinir, şekerin üstünden su akar, sonra şeker erir. (Ökkeş Kapıcı, 25)

Yağ gibi kayar. (Ökkeş Kapıcı, 20)

Emmi yüreğim **yandı**. (Ökkeş Kapıcı, 62)

Saçının bir **yanı** kel gibiydi, bir yanı ise bigudilerle toplanmıştı. (Ökkeş Kapıcı, 79)

Otobüsün yukarıdaki camından içeriye sızan az hava bile insanın yüzüne, göğsüne tatlı tatlı çarpıyor, bu **yaz** gününde insanları serinletiyordu. (Ökkeş Kapıcı, 56)

Ona basarsın evin hanımı veya başka biri çıkar, ona ne istediklerini sorarsın, eline bir defter, birer birer **yazarsın**. (Ökkeş Kapıcı, 74)

Şu **yaşıma** geldim İstanbul'u görmedim. (Ökkeş Kapıcı, 36)

Gözlerinden **yaşlar** oluk oluk boşalıyordu. (Ökkeş Kapıcı, 107)

Bir süre daha böyle yol **aldılar**. (Ökkeş Kapıcı, 65)

Benzin istasyonları, **allı** yeşilli ışıklarını şimdiden yakmışlardı. (Ökkeş Kapıcı, 63)

4.2.2. Ökkeş Bahçıvan Adlı Hikâyede Eş Anlamli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Bahçıvan adlı hikâyede eş anlamli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

Haydi, vardın bunları aldın, ileride de bize gerekli olur, ama **vazgeçin** (vazgeçmek) bu işten. (Ökkeş Bahçıvan, 29)

Evet der de birkaç gün sonra **cayarsa** (caymak), köylüler o zaman kendisi ile alay ederdi. (Ökkeş Bahçıvan, 17)

Cenkleşmek (cenk) ister toprakla. (Ökkeş Bahçıvan, 12)

Gerçi toprak düşman değil dosttu, ama dostu kazanabilmek için onun uğrunda **savaşmak** (savaş) gerekiyordu. (Ökkeş Bahçıvan, 37)

Adımları her ikisinin de **diri**, ikisinin de güçlüydü. (Ökkeş Bahçıvan, 32)

Ölmedik işte, baksana **sağız**. (Ökkeş Balık Avında, 74)

Ökkeş bu ağacın **canlı** olduğunu biliyordu. (Ökkeş Bahçıvan, 37)

Doğuda bir kızılık sabahın olacağını **müjdeliyordu** (müjde) . (Ökkeş Bahçıvan, 90)

Ama bir de çakıllar çıkıp, yanlardan sular sızmaya başlayınca, yukarıya **muştuyu** (muştı) ulaştırır. (Ökkeş Bahçıvan, 78)

Adımları her ikisinin de diri, ikisinin de **güçlüydü** (**güç**). (Ökkeş Bahçıvan, 32)

Yazıktır o çocuğun **kuvvetine** (**kuvvet**). (Ökkeş Bahçıvan, 23)

*Ama şimdi **yemek** yiyeceklerdi. (Ökkeş Bahçivan, 51)*

*Anam yok ama nenem var, nenem bizim **aşımızı** (aş) kaynatır, biz de ikimiz çalıyoruz. (Ökkeş Bahçivan, 13)*

4.2.2.1. **Ökkeş Bahçivan Adlı Hikâyede Eş Sesli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler**

Ökkeş Bahçivan adlı hikâyede eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*Olduktan sonra üç beş bardak **içerdi**. (Ökkeş Bahçivan, 5)*

*Tandır dedin mi, gireceksin yorganın **içine** çıkmayacaksın. (Ökkeş Bahçivan, 6)*

***Güç** topladı. (Ökkeş Bahçivan, 10)*

*“amma o kadar **güç** ki oğlum” dedi. (Ökkeş Bahçivan, 12)*

*O hep bu yolları **eşekle aşmıştı**. Kapıcı (Ökkeş Bahçivan, 23)*

*Anam yok ama nenem var, nenem bizim **aşımızı** kaynatır. (Ökkeş Bahçivan, 13)*

***Yolda** cipte de alay ettiler. (Ökkeş Bahçivan, 23)*

*Bir an önce Taşlıkoyak’a varmak, işe koyulmak, terlemek, kökleri **yolmak** istiyordu. (Ökkeş Bahçivan, 33)*

*Sonra babasına **el** salladı ve eşeğe binerek Taşlıkoyak’ın yolunu tuttu. (Ökkeş Bahçivan, 111)*

*Bir oğlu, bir anası vardı; bazen **el** işinde, bazen taş ocağında çalışıp bu güne dek gelmişlerdi. (Ökkeş Bahçivan, 48)*

*Nine keçiyi **sağmak** için evin arkasındaki eğmeğe gitti. (Ökkeş Bahçivan, 71)*

***Sağ** olsun keçi yağlarını veriyordu. (Ökkeş Bahçivan, 71)*

4.2.3. **Ökkeş Balık Avında Adlı Hikâyede Eş Anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler**

Ökkeş Balık Avında adlı hikâyede eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*Hatta bir **kez** babasının bacaklarını da birbirine dolaştırarak, neredeyse düşürecekti. (Ökkeş Balık Avında, 10)*

*Her **defasında** (defa) Hanife hala onunla birlikte dışarıya çıkıyor: (Ökkeş Balık Avında, 37)*

*Bir **keresinde** (kere/kez) otuz cm boyunda bir balık tutmuştu da köyde gezmedik yer bırakmamıştı. (Ökkeş Balık Avında, 37)*

*Havada ufak **ufak** bulutlar var ama rüzgâr yok. (Ökkeş Balık Avında, 41)*

*Onun için şapka onun kafasında kocaman bir karpuzla giydirilmiş **küçük** şapka gibi oturuyordu. (Ökkeş Balık Avında, 41)*

4.2.3.1 **Ökkeş Balık Avında Adlı Hikâyede Eş Sesli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler**

Ökkeş Balık Avında adlı hikâyede eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*Deh dedi, ama kendi uçtu **at** gibi. (Ökkeş Balık Avında, 11)*

*Koşuyor tombalaklar **atıyordu**. (Ökkeş Balık Avında, 18)*

*Öteden bir köpek **uludu**. (Ökkeş Balık Avında, 39)*

4.2.4. Ökkeş Dolmuşçu Adlı Hikâyede Eş Anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Dolmuşçu adlı hikâyede eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

Yalnız duvarın **altı** (alt) kalmıştı. (Ökkeş Dolmuşçu, 25)

Nine bu kez tencere kapaklarını Ökkeş'in kulağının **dibine** (dip) çalardı. (Ökkeş Dolmuşçu, 28)

Ökkeş çayını **ivedi** içti. (Ökkeş Dolmuşçu, 31)

Ninesi: **tez** gel dedi. (Ökkeş Dolmuşçu, 31)

Sadece gözlerinin önünde **iriyarı** bir adamın ensesi vardı. (Ökkeş Dolmuşçu, 40)

Ali, o küçük elleriyle kocaman **kocaman** demirleri kavriyor, siliyor, parlatıyordu. (Ökkeş Dolmuşçu, 62)

4.2.4.1. Ökkeş Dolmuşçu Adlı Hikâyede Eş Sesli Sözcüklerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Dolmuşçu adlı hikâyede eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

Hilmi arabayı çalıştırdı, Ökkeş'in **gözüne** baktı. (Ökkeş Dolmuşçu, 11)

Şimdiden çantalar hazırlanıyor, çantaların **gözlerine** kitaplar, defterler yerleştiriliyordu. (Ökkeş Dolmuşçu, 77)

En sonunda Hilmi Abi'nin kafası **kızdı** adama: (Ökkeş Dolmuşçu, 71)

Hem de **kız** çocuğu. (Ökkeş Dolmuşçu, 79)

Onlara et **yemekleri** söylüyor. (Ökkeş Dolmuşçu, 44)

Kahvaltı etmişti ama canı simit **yemek** istedi. (Ökkeş Dolmuşçu, 74)

4.2.5. Ökkeş Lunaparkta Adlı Hikâyede Eş Anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Lunaparkta adlı hikâyede eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

İşte bu evde Ökkeş ile Bayram **emmi** oturuyorlardı. (Ökkeş Lunaparkta, 5)

Haydi, bakalım **amca** bitti. (Ökkeş Lunaparkta, 79)

4.2.6. Ökkeş Maçta Adlı Hikâyede Eş Anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Maçta adlı hikâyede eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

Bunca **akıllı** (akıl) **uslu** (us) adamlar, bir top oyunu için birbirleriyle mi kavga edecekti. (Ökkeş Maçta, 51)

Akşamdan yağmur yağdığı için kaldırımlar **ıslaktı** (ıslak). (Ökkeş Maçta, 6)

Dallar **yaş** olduğu için sucuklar pişinceye dek yanmayacaktı. (Ökkeş Maçta, 31)

4.2.6.1. Ökkeş Maçta Adlı Hikâyede Eş Sesli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Ökkeş Maçta adlı hikâyede eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*O ayağımdaki ağırlıkla nasıl dolaştım **ben**? (Ökkeş Maçta, 75)*

*Birinin yüzünde kocaman bir **ben** vardı. (Ökkeş Maçta, 77)*

*Eve **vardılar**. (Ökkeş Maçta, 17)*

*Kocaman kocaman çocukları **vardı**. (Ökkeş Maçta, 17)*

*Günlerce çalışmışlardı, o soğuk günlerde ayakları dona **dona** araba yıkamışlardı. (Ökkeş Maçta, 28)*

*Şu kara **donluya** mı? (Ökkeş Maçta, 51)*

Akmaz canım bekle. (Ökkeş Maçta, 52)

*Onun **ak** saçlarını okşuyor, altında biriken terleri bezle siliyordu. (Ökkeş Maçta, 20)*

4.2.7. Çalışma Grubunda Farklı Kitaplarda Eş Anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Çalışma grubunda farklı kitaplarda eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*Ondan sonra Ökkeş her yere yaklaştığında bir tokat savurdu Ökkeş'in **suratına** (surat). (Ökkeş Lunaparkta, 65)*

*Otobüsün yukarıdaki camından içeri giren az hava bile, insanın **yüzüne** (yüz), göğsüne tatlı tatlı çarpıyor, bu sıcak yaz gününde insanları serinletiyordu. (Ökkeş Kapıcı, 56)*

*“**Yüreğimi** (yürek) aldın Ökkeş” demişti. (Ökkeş Balık Avında, 48)*

*Ökkeş sokağı döndü, cipi göremeyince, az daha **kalbi** (kalp) duracaktı. (Ökkeş Kapıcı, 20)*

*Ali koştu anahtarlıktan **anahtarı** (anahtar) aldı geldi, ustasına uzattı. (Ökkeş Dolmuşçu, 60)*

*Bisikletçi halkaya soktuğu **kilidi** (kilit) çıkardı, onları bekledi. (Ökkeş Maçta, 34)*

*“Dayı bunlar bizi bülbül **zannettiler** (zannetmek) ya” dedi. (Ökkeş Kapıcı, 48)*

*Babası bir şey oldu **sanarak** (sanmak) koşa koşa geldi. (Ökkeş Bahçıvan, 11)*

4.2.7.1. Çalışma Grubunda Farklı Kitaplarda Eş Sesli Kelimelerin Öğretiminde Kullanılabilecek Cümleler

Çalışma grubunda farklı kitaplarda eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabilecek cümleler aşağıda verilmiştir.

*Dayısının **yüzü** gözü sabun içindeydi. (Ökkeş Kapıcı, 20)*

*Gerçi Ökkeş **yüzme** biliyordu. (Ökkeş Balık Avında, 59)*

*Onun **ak** saçlarını okşuyor, altında biriken terleri bezle siliyordu. (Ökkeş Maçta, 20)*

*Üstelik eşeğin üzerindeki odunlar birer birer etrafa **saçılıyordu**. (Ökkeş Lunaparkta, 56)*

6. SONUÇ

Araştırmada; Ökkeş Kapıcı adlı hikâyede dört, Ökkeş Balık Avında üç, Ökkeş Dolmuşçu üç, Ökkeş Lunaparkta beş pasaj ile Ökkeş Lunaparkta adlı hikâyede üç cümlelerin, hâl eklerinin öğretiminde kullanılabileceği tespit edilmiştir. Ayrıca Ökkeş Kapıcı adlı hikâyede on üç, Ökkeş Bahçıvan on üç, Ökkeş Balık Avında beş, Ökkeş Dolmuşçu altı, Ökkeş Lunaparkta iki, Ökkeş Maçta adlı hikâyede üç cümlelerin eş anlamlı kelimelerin öğretiminde kullanılabileceği tespit edilmiştir.

Ökkeş Kapıcı adlı hikâyede on sekiz, *Ökkeş Bahçıvan* on iki, *Ökkeş Balık Avında* dört, *Ökkeş Dolmuşçu* altı, *Ökkeş Maçta* adlı hikâyede sekiz cümlelerin eş sesli kelimelerin öğretiminde kullanılabileceği görülmüştür. Ayrıca araştırmada; çalışma grubuna alınan farklı kitaplarda eş anlamlı kelimelerin öğretiminde sekiz ve eş sesli kelimelerin öğretiminde de dört cümlelerin kullanılabileceği görülmüştür.

7. ÖNERİLER

- İlköğretim 4. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretimi etkinliklerinde; öğrencilerin düzeyine uygun hikâye kitaplarındaki pasaj ve cümlelerden yararlanılabilir.
- Ders kitabı ve yardımcı kaynak hazırlayanlar, ilköğretim 4. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretimi etkinliklerinde kullanılabilecek hikâyelerden yararlanabilirler.
- Öğretmenler, dil bilgisi öğretimi için hazırlayacakları çalışma yapraklarında; öğrenci düzeyine uygun hikâye kitaplarından faydalanabilirler.
- İlköğretim 4. sınıf dil bilgisi etkinliklerinde; diğer yazın türlerinden (şiir, anı, gezi yazısı, biyografi vb.) yararlanılabilir.
- Dil bilgisi öğretiminin daha verimli olabilmesi için hazırlanacak görsel materyaller ve araç-gereçlerde bu hikâyelerdeki cümle ve pasajlardan yararlanılabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. (2008), **Aktif Öğrenme**, Biliş Yayınları, İstanbul.
- Aksan, D. (1998), **Her Yönüyle Dil - Ana Çizgileriyle Dilbilim**, TDK Yayınları, Ankara.
- Doğan, L. (2006), **Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Ergin, M. (2007), **Üniversiteler İçin Türk Dili**, Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım, İstanbul.
- İzgu, M. (2008), **Ökkeş Bahçıvan**, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- İzgu, M. (2008), **Ökkeş Balık Avında**, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- İzgu, M. (2008), **Ökkeş Dolmuşçu**, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- İzgu, M. (2008), **Ökkeş Kapıcı**, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- İzgu, M. (2008), **Ökkeş Lunaparkta**, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- İzgu, M. (2008), **Ökkeş Maçta**, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- Kaya, N. vd. (Edit. Doğan, L.) (2007), **Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- MEB, (2009), **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, Ankara.
- Özbay, M. (2007), **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri**, Öncü Kitap, Ankara.
- Sağır, M. (2002), **Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Ünalın, Ş. (2006), **Türkçe Öğretimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yıldırım, A. H. Şimşek (2008), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.